

Međunarodna konferencija
Scelte e strategie per la conservazione della memoria
(Metode rada i dugoročni ciljevi čuvanja kolektivnog sjećanja)
Dobbiaco, Italija, 25. do 29. lipnja 2002.

U organizaciji Ministarstva kulture Republike Italije, Arhivske uprave, Centra za fotoreproduciranje, knjigoveštvo i restauriranje iz Rima te Državnog arhiva iz Bolzana, u Dobbiacu je od 25. do 29. lipnja 2002. godine održana Međunarodna konferencija o metodama rada i dugoročnim ciljevima čuvanja kolektivnog sjećanja.

Rad konferencije odvijao se kroz plenarna i paralelna zasjedanja s temama koje je moguće svrstati u sljedeće grupe:

- preslikavanje arhivskog gradiva u analognom i digitalnom obliku te upravljanje preslicima,
- konzervacija i restauracija konvencionalnog arhivskog gradiva,
- konzervacija i restauracija nekonvencionalnog arhivskog gradiva,
- školovanje.

U radu Konferencije sudjelovali su pretežito arhivisti, a manjim dijelom i knjižničari iz europskih zemalja, uz nekoliko predavača iz SAD-a.

Predavanja s područja čuvanja i zaštite fotoosjetljivih materijala održali su Andreas Gruber iz Instituta za restauriranje, Schönbrunn, Beč, Silvia Zappala, privatni restaurator iz Rima, Bertrand Lavedrine iz Istraživačkog centra s područja konzervacije pisanih dokumenata u Parizu i Yola de Lusenet ispred Europske komisije za zaštitu i dostupnost. Predavači su upozorili na potrebu izbora odgovarajućih metoda restauracije fotoosjetljivih materijala s obzirom na vrijeme njihovog nastanka odnosno s tim u svezi na kemijski sastav nosača i emulzije. Isto se odnosi i na uvjete čuvanja (mikroklima, ambalaža), posebno od trenutka spoznaje da je suprotno donećavnim stavovima acetatna podloga nesigurna, čak i opasna nakon što se razvije postupak njezine razgradnje. Jedini odgovarajući odgovor na ovu opasnost jest rigorozno pridržavanje propisanih uvjeta čuvanja (temperatura do 7°C i 20-30% relativne vlage) te izrada sigurnosnih kopija na poliesterskoj podlozi. Glede dileme u svezi s odabirom ambalaže za pohranjivanje c/b i color negativa iznesene su pozitivne i negativne osobine pergaminskih i polietilenskih vrećica. Iz provedene usporedbe moguće je zaključiti da je prednost na strani pergaminske ambalaže koja *diše*, štiti od štetnih zraka, a k tome je i jeftinija.

Kad je u pitanju izbor fotografija za restauriranje, prednost se daje muzejskim fotografijama umjesto arhivskih koje su redovito dio većih serija, pa postoji vjerojatnost da uz oštećenu često postoji ista ili slična ispravna fotografija unutar serije.

U vremenu u kojem je svjetska produkcija fotografija/slika dosegla enormnih 2700 snimaka/u sekundi članica Europske komisije za zaštitu i dostupnost Yola de Lusenet založila se za agresivniji pristup u provođenju programa *SEPIA*¹.

O digitalizaciji arhivskog gradiva govorili su Bill Underwood iz Tehnološkog istraživačkog centra u Glasgou, Seamus Ross sa Sveučilišta u Glasgou, Rosa Caffo iz Ministarstva kulture Republike Italije, Rim i Paolo Buonora iz Državnog arhiva u Rimu, koji je nazočne upoznao s projektom digitalizacije u talijanskim državnim arhivima. Predavači su ukazali na svu složenost postupka te pledirali za postupnost u provođenju digitalizacije.

O čuvanju, zaštiti i korištenju digitalnih zapisa izlagao je P.C. Hariharan sa Sveučilišta John Hopkins, Baltimore, koji je govorio o kemijskom, fizikalnom i tehnološkom aspektu zaštite elektronskih zapisa. Zalaže se za čuvanje opreme na kojoj je stvoren zapis, po načelu *ne odvajaj dijelove tijela od glave*, ali unatoč tome zbog činjenice da snaga procesora i gustoća snimanja rastu eksponencijalno, namećući brzo zastarijevanje prethodnih generacija opreme i programa, smatra da je jedini siguran put pravovremena migracija podataka.

Govoreći o talijanskim iskustvima s digitalizacijom mikrooblika Luciano Residori iz Centra za fotoreproduciranje, knjigoveštvo i restauriranje, Rim, istaknuo je pozitivne osobine naknadne digitalne obrade mikrooblika kojoj prethodi vrlo značajan postupak kontrole mikrosnimaka, a koji se u Italiji provodi kroz duže vremensko razdoblje, kako bi se provjerila pogodnost postojećih mikrosnimaka, za predstojeću digitalizaciju.

O presudnom utjecaju razlučivosti, kao i ostalih elemenata kvalitete mikrofilmskih snimaka na konačan rezultat digitalizacije, na temelju čeških iskustava govorio je Adolf Knoll iz Nacionalne knjižnice Češke Republike, Prag. Da priprema za *online* korištenje digitaliziranog gradiva mora odgovarati propisanim standardima kvalitete, bez potrebe ponovnog uvida u izvornik zbog zaštite, kao i zbog financijskih razloga, prednosti digitalizaciju s mikrofilma, a ne s izvornika, potvrdio je i Hartmut Weber iz Njemačkog saveznog arhiva, Koblenz.

Uz navedene teme raspravljalo se i o mnogim drugim temama, primjerice o uvjetima i mjerama preventivne zaštite arhivskog gradiva, preventivnim mjerama u slučaju elementarnih nepogoda, kontroli uvjeta u spremištima, znanstvenim metodama i primjeni odgovarajuće tehnologije, zaštiti tradicionalnog gradiva (papir, pergamena, uvezi i pečati), kriterijima izlaganja dokumenata na papiru i obrazovanju djelatnika arhiva.

¹ *Safeguarding European Photographic Images for Access* – Sigurnosno pohranjivanje i dostupnost europskih fotografija.

Glede restauriranja, naglasak je bio na donošenju odluka kada i kako (kojom metodom) restaurirati. Istaknuto je da već i pravilnu zaštitu arhivskog gradiva možemo, na neki način, smatrati i jednim oblikom konzerviranja. Primjena znanstvenih metoda, kemijskih, fizikalnih i bioloških, postaje sve značajnija kako u restauriranju i konzerviranju tako i u preventivnoj zaštiti u spremištima. Treba istaknuti da se u stručnoj literaturi pojam preventivne zaštite sve više zamjenjuje pojmom pasivne konzervacije. Povećano onečišćenje okoliša uzrokuje i nepovoljne promjene mikroklimatskih uvjeta u spremištima. Kontinuirano praćenje temperature i relativne vlage, postavljanje zamki za otkrivanje moguće prisutnosti insekata u spremištima, upotpunjuje se i pojačanom kontrolom onečišćenja u zraku te razine UV zračenja.

Djelatnici arhiva i sličnih institucija trebaju se kontinuirano obrazovati i upoznavati s novim materijalima i opremom te razmjenjivati iskustva. Svi zaposleni, bez obzira koje poslove obavljaju, trebaju biti uvježbani za poduzimanje odgovarajućih mjera u slučaju elementarnih nepogoda, jer kako je naglašeno, veće nesreće uvijek nas iznenade. To se nepovoljno odražava u prvim trenucima spašavanja gradiva. Brzo djelovanje, za koje je potrebna i dobra organizacija unutar arhiva, osim što otklanja neposredne posljedice nesreće, bitno utječe i na smanjenje šteta koje se javljaju naknadno, primjerice kao posljedica premještanja gradiva na mjesta koja ne zadovoljavaju propisane mikroklimatske uvjete.

Osim upoznavanja s novim metodama rada i suvremenom opremom, ova je Konferencija bila dobra prigoda za usporedbu rada i opremljenosti naših laboratorija s laboratorijima drugih europskih arhiva. Rezultati usporedbe govore da ne kasnimo u primjeni suvremenih metoda rada, a i opremljenost naših laboratorija na razini je onih koji se smatraju uspješnima. Također je potvrđena i ispravnost našeg odabira najkvalitetnijih repromaterijala, kako za konzervaciju i restauraciju, tako i za izradu sigurnosnih snimaka i zaštitnih kopija arhivskog gradiva.

Uz brojna predavanja (održano ih je ukupno 45), organizatori su sudionicima Konferencije omogućili i *poster* izlaganja na kojima su prezentirali vlastite projekte s područja obrade i zaštite arhivskog gradiva.

U prostorima Centra za kulturu *Grand Hotel*, gdje je održana Konferencija, bila je postavljena i izložba na kojoj je prezentirano mnoštvo materijala i opreme za restauriranje, snimanje i pohranu arhivskog gradiva, kao što su: stroj za masovnu neutralizaciju, stroj za restauriranje papira metodom dolijevanja, hibridne koračne mikrofilmske kamere, sprejevi za neutralizaciju manjih količina dokumenata, testeri za određivanje korozije, više vrsta japanskog papira za restauriranje, razni alati te arhivske kutije i posebna ambalaža za pohranjivanje fotoosjetljivih materijala sa zado-

voljenim P.A.T.² testom. Uz opremu i repromaterijal sudionici Kongresa mogli su razgledati i arhivističku literaturu, a neka od izdanja Europske komisije za zaštitu i dostupnost i odmah kupiti.

Zvonimir Baričević
Dubravka Pilipović

² *Photographic Activity Test*. Provjera uvjeta kojima moraju udovoljiti materijali za trajno čuvanje foto-osjetljivog gradiva.